

خراسان رضوی

استان خراسان رضوی در شمال شرق ایران با مساحتی حدود ۱۴۴ هزار و ۶۸۱ کیلومتر مربع، جزو چهارمین استان بزرگ کشور محسوب می شود. این استان از شمال و شمال شرق با کشور ترکمنستان، از غرب با استان های خراسان شمالی و سمنان، از جنوب با استان های خراسان جنوبی و یزد و از شرق با کشور افغانستان همسایه است. مرکز استان خراسان رضوی شهر مقدس مشهد است و از شهرهای مهم آن می توان نیشابور، سبزوار، کاشمر، تربت جام و سرخس را نام برد.

فهرست وب سایت ها و خدمات الکترونیکی

موقعیت جغرافیایی

استان خراسان رضوی از نظر موقعیت جغرافیایی به دوبرخش شمالی و جنوبی تقسیم شده است که نواحی شمالی آن دارای دشت های حاصلخیز کشاورزی و دامپروری است و بخش جنوبی آن از دشت های کویری با تپه های کم ارتفاع با پوشش گیاهی فقیرتشکیل شده است. در این منطقه، چند رشته کوه وجود دارد که دو رشته کوه هزار مسجد و بینالود از دیگر کوه ها مرتفع و پر امتداد است.

آب و هوای این استان در ناحیه معتدل شمالی قرار گرفته و به طور کلی م تغییر است و دمای هوا از شمال به جنوب افزایش می یابد ولی از بارش سالانه کاسته می شود. استان خراسان رضوی در مناطق مختلف دارای شرایط اقلیمی متنوعی است به طوری که مناطق کوه پایه ای دارای آب و هوای نیمه بیابانی ملایم، نواحی جنوبی « گرم و خشک » و مناطقی چون قوچان، نواحی جنوب بینالود، ارتفاعات

هزار مسجد و قسمتی از شهرستان مشهد دارای آب و هوای معتدل کوهستانی است.

پیشینه تاریخی

استان خراسان رضوی قسمت کوچکی از خراسان تاریخی است. سرزمینی که در گذشته بخش گسترده ای را دربر می گرفت و قلمرویی یکپارچه داشت. اما امروزه خراسان بزرگ به سه استان شمالی، رضوی و جنوبی تقسیم شده است.

باستان شناسان معتقدند، پیشینه استان خراسان به حدود ۸۰۰ هزار سال قبل می رسد یعنی به زمان پیش از ورود آریایی ها به فلات ایران. به اعتقاد آنان ساکنین اولیه این منطقه را اقوامی از آسیایی ها تشکیل می داد. این اقوام بومی آسیایی با وجود مقاومت های فراوان در برابر «پارتیان» که شاخه ای از آریایی های مهاجر بودند نتوانستند در مقابل قدرت منسجم آنان پایداری کنند و در نهایت شکست خوردند.

بعد از مهاجرت آریایی ها به سرزمین ایران، «پارتیان» در شمال و «ساگارتی ها» در جنوب خراسان سکنی گزیدند. این سرزمین در قرن ششم پیش از میلاد تحت تصرف هخامنشیان قرار گرفت اما پس از حمله اسکندر مقدونی به ایران و سقوط امپراتوری هخامنشیان، دولت سلوکی وابسته به حکومت یونانیان در ایران زمین و خراسان بر روی کار آمد. اما طولی نکشید که قبایل پارتی با یکدیگر متحد شده و بر علیه سلوکیان قیام کردند. با انقراض سلسله ی سلوکیان در ایران و پیروزی پارتیان سلسله اشکانیان بوجود آمد. سرزمین خراسان در عصر اشکانیان و ساسانیان یکی از چهار ولایت بزرگ ایران زمین یعنی؛ «پاختر (شمال)»، «خراسان (شرق)»، «نیمروز (جنوب)» و «خاوران (مغرب)» به شمار می رفت. در طول تاریخ استان خراسان همواره عرصه دایمی ظهور و سقوط قدرت ها و حکومت هایی چون حکومت های ترک، تازی، تاتار، قجر، قیچان، مغول، ترکمن و افغان بوده است. پس از جنگ هرات در سال ۱۲۴۹ هـ ش، خراسان به دو قسمت تجزیه شد و قسمت غرب رودخانه هریرود جزو ایران و شرق رودخانه ضمیمه افغانستان شد.

این سرزمین چون در شرقی ترین ناحیه ی ایران واقع شده بود و خورشید زودتر از سایر نقاط در آن طلوع می کرد «خورآسان» گفته می شد و «خور» به معنای «خورشید» و «آسان» به معنی ظاهر شدن بود. واژه رضوی در نام این استان، به قرار گرفتن مقبره امام علی بن موسی الرضا (ع) در مرکز این شهر، اشاره می کند.

اقوام و زبان

با توجه به پیشینه تاریخی خراسان می توان گفت این منطقه جزو مراکز پراهمیت و بزرگ جمعیتی ایران محسوب می شود. با نگاهی به تاریخ این سرزمین پهناور و قرار گرفتن شهرهای مهمی چون مرو، سمرقند، بخارا، هرات، بلخ و بامیان در محل و همچنین هجوم اقوامی چون مغول ها، تیموری ها، ازبک ها و تاتارها همواره جمعیت آن دستخوش تحولات زیادی می شده و از این رو باعث شده که این منطقه محل زندگی اقوام مختلفی از نژادها و قومیت ها البته با فرهنگ ایرانی شود. به دلیل وجود اقوام مختلف، تنوع زبان در این استان وجود دارد به طوری که در قسمت وسیعی از شمال این منطقه محل سکونت ترک ها، کردها و ترکمن ها به ترتیب با گویش ترکی، کردی و ترکمنی است. در بخش شرق و جنوب خراسان نیز بلوچ ها ساکن هستند. طوایف و گروه های دیگر در ترکیب جمعیتی استان خراسان وجود دارد که عبارتند از: عرب ها در جنوب خراسان، اسماعیلیان در حوالی بیرجند و نیشابور، بختیاری ها در نوخندان، درگز، هزاره ها در شمال و شرق خراسان، تاجیک ها در شرق خراسان و مشهد، حیدری ها در تربت حیدریه .

موقعیت اجتماعی و اقتصادی

استان خراسان رضوی، مهمترین و اصلی ترین کانون زیستی در شرق ایران است و به عنوان مرکز ثقل فعالیت های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور در این منطقه محسوب می شود. این استان به دلیل قرار داشتن

بارگاه مقدس امام رضا (ع)» و نیز به دلیل مجاورت با کشورهای ترکمنستان و افغانستان و همچنین رواج»
گردشگری دینی باعث رونق فعالیت های بازرگانی و گسترش مسائل سوق الجیشی شده است
از گذشته های دور، بخش بزرگ تولیدات خراسان را، فرآورده های کشاورزی و صنایع دستی به خود اختصاص
داده است. از این رو بخش بزرگ کالای صادراتی استان خراسان در سطح ملی، فرآورده های کشاورزی چون:
گندم، زعفران، زرشک، کشمش، پوست دام بوده، و به دلیل وجود زمین های مرغوب زارعی و آب فراوان در
دشت ها و دره های حاصلخیز این استان امکان تولید فرآورده های سردسیری، نیمه گرمسیری و گرمسیری
مانند گردو، بادام، سیب، گلابی، پسته، خرما و مرکبات را فراهم کرده است
در مورد هنر های دستی می توان به: فرش، فیروزه تراشیده شده، پوستین و غیره اشاره کرد. علاوه بر این ها،
زایران «حرم مقدس امام رضا (ع)»، مقداری از کالای ناحیه ای خود را برای فروش به مشهد می آورند و به
هنگام بازگشت، سوغات و بخشی از نیازهای مصرفی خویش را از آنجا خریداری می کنند، که این خود عامل
موثر در افزایش رونق بازرگانی در خراسان، به ویژه شهر می شود
همچنین خراسان از مهم ترین مناطق پرورش دام در ایران به شمار می آید. پرورش دام در استان به شکل های
گوناگون چون کوچ نشینی، رمه گردانی، روستایی و تلفیق دامداری و دامپروری صنعتی دیده می شود. مهم
ترین دام هایی که در خراسان پرورش داده می شوند، گوسفند، بز، گاو، گاو میش و شتر است. فعالیت گاوداری به
شیوه صنعتی برای تولید شیر و گوشت در خراسان از اهمیت زیادی برخوردار است
خراسان رضوی از مهم ترین مراکز صنایع دستی ایران محسوب می شود. از صنایع دستی این استان می توان به
فیروزه، پوستین دوزی و فرش بافی اشاره کرد. ذخیره های زغال سنگ، مس، روی، آهن، منگنز، خاک نسوز،
مینریت، گل سفید، سنگ های ساختمان، مانند مرمریت، تراورتن، سنگ آهن و گچ، در استان یافت می شود.
کاوش های پیرامون طبس، از وجود ذخایر بزرگ اورانیوم، رادیوم و توریم خبر می دهد. این منابع از لحاظ تأمین
انرژی، از ارزش اقتصادی بالایی برخوردارند

غذاهای محلی

آش کشک، آش لخشک، آش خلوک، بلغور شیر، اشکنه با تخم مرغ، شله مشهدی، خوشتلی پلو، غلور ترش، قورمه
سبزی با گوشت قورمه، گوره ماست، کله جوش

سوغات

بخش کشاورزی : انواع ادویه ها، زرشک، زعفران، زیره، خربزه، خشکبار مثل برگه هلو، زردآلو، سیب و انواع
آلوهای خشک، قیسی، کشمش

بخش شیرینی : انواع نبات، نقل و شیرینی

بخش صنایع دستی : انواع مهر و تسبیح، انگشتر و زیورآلات، بافته های مربوط به نشانه ها و پرچم های مذهبی، پیکره های سنگی، چاروق، سنگ فیروزه، سجاده و جانمازی، کارهای دستی سرامیکی و نی بافی، کارهای چوبی و فلزی، گیوه، نقاشی بر روی چرم، محصولات ابریشمی

جاذبه های طبیعی گردشگری

تربت جام : آبشار رونج، باغ کشمیر، رود جام، رود هریرود، درخت پسته قدیمی

تایباد : طبیعت روستای پشته، طبیعت روستای آبقه، طبیعت روستای سوران، طبیعت روستای کردیان، طبیعت روستای ارخود، طبیعت روستای کرات، منطقه گردشگری پلیند
سبزوار : حیات وحش شیراحمد

سرخس : رودخانه تجن، دریاچه بزنگان، چشمه آسیای بزنگان، غار مزدوران، غار بزنگان

فردوس : آبگرم معدنی فردوس، طبیعت روستای باغستان علیا، طبیعت شهر اسلامیة

قوچان : آب گرم شهر کهنه، دره شمخال، طبیعت روستای تبارک آباد، مناظر طبیعی آبشار و دره سراب

کاشمر : آبشار باغ دشت، آب گرم کریز، غار آتشگاه، غار سیر، طبیعت جاده کاشمر به کوه سرخ یا تنگل سنگ
نصوح، یخدان طبیعی بندقرا

مشهد : طبیعت روستای کوهپایه ای گنگ، طبیعت روستای جاغرق، رودخانه و سد کارده، باغ ها و چشمه
سارهای شاندیز، طبیعت روستای عنبران، پارک جنگلی وکیل آباد، طبیعت روستای ابرده پایین و ابرده بالا،
طبیعت روستای خادر، رودخانه های خادر، ارچنگ و سرآسیاب، طبیعت روستای زشک، منطقه ییلاقی طرقبه
منظر طبیعی بند گلستان، غار زری، طبیعت روستای گلستان بوستان طبیعی هفت حوض، غار هندل آباد یا هند

نیشابور : طبیعت ییلاق های برفریز، دربهبشت، بوژان، خرو، درود، دیزباد، قدمگاه، گرینه، بار، غار ابراهیم ادهم، چشمه علی، دامنه کوه های بینالود و شیرباد، معدن فیروزه نیشابور

جاذبه های تاریخی

تربت جام : باختر تپه، تپه شور قلعه، تپه صدرآباد، تپه جهانگیرآباد، تپه طلایی، تپه قشه توت، دهکده تاریخی سمنگان، کاروانسرای سمنگان، کاروانسرای تاریخی جام، مقبره میر غیاث الدین در دهکده بزد، مقبره شیخ احمد جامی که در این مجموعه بناهای مهمی چون آب انبار، گنبد خانه، گنبد سفید، قبر میر یحیی، مدرسه علمیه، مدرسه و گنبد فیروزشاهی، مسجد زمستانی و تابستانی، مسجد جامع و موزه قرآن وجود دارد، مسجد خواجه عزیز، موزه مردم شناسی، مجموعه مزار و موزه شیخ احمد جام

تایباد : آب انبار روستای آبقه، روستای کرات، زیارتگاه آبقه، حمام قدیمی آبقه، قلعه آبقه، قلعه کهنه نادری، مزار حاج محمد چنار، محوطه تاریخی آسیاباد، مقبره شیخ ابواسحاق آبقه، موزه مردم شناسی

سبزوار : آرامگاه شاهزاده و شعیب، آرامگاه پیرمراد بنایی، آرامگاه خضر معروف به خواجه خضر پیر، آرامگاه پیر استر، آرامگاه حاج ملا هادی سبزواری، آرامگاه نمادین مولانا حسین کاشفی، ارگ سبزوار، امام زاده هفت معصوم، امام زاده بی بی علیه خاتون، بقعه بیلدار باشی، بقعه سید ناصر بن محم ، کاروانسرای پامنار، کاروانسرای حاجی محمد زمان، منار خسرو گرد، موزه مردم شناسی، موزه سیمای طبیعی

سرخس : مقبره بابا لقمان سرخسی، روستای تاریخی ماهی، روستای تاریخی شرف، قدمگاه ابوالفضل، قلعه کهن مزدوران، کاروانسرای شرف، مزار هجده پیر، مقبره محمد ابن جعفر مقبره ابوعلی طاهر

فردوس : آب انبار کوشک، امام زاده سلطان محمد و ابراهیم، باغ فردوس، حمام کوشک، شهر تاریخی تون، قلعه حسن آباد، قنات بلد ، کوه قلعه، مسجد جامع تون ، مسجد کوشک ، مدرسه علمیه علیا

قوچان : آرامگاه آقانجفی قوچانی، امام زاده سلطان ابراهیم، موزه مردم شناسی

کاشمر : برج علی آباد، مناره فیروز آباد، قلعه آتشگاه، آرامگاه شهید مدرس، امام زاده سید حمزه، امام زاده سید مرتضی، آسیاب ها و آثار موجود در دامنه کمر باغ دشت، تپه باستانی کندر، قلعه دختر و پسر در ریوش و کوه سرخ، موزه سیمای طبیعی

مشهد : آرامگاه امیر غیاث الدین ملک شاه، قلعه حاجی تراب، آرامگاه فردوسی، آرامگاه شیخ طبرسی، آرامگاه نادرشاه افشار، بقعه شیخ حر عاملی، پارک ملت، باغ ملت، پارک ملت، مقبره شیخ بهایی، مدرسه بهزادیه، مدرسه عباسقلی خان، مدرسه سلیمان خان، آرامگاه امیر ارسلان جاذب، آرامگاه نادر، مقبره پیر پالان دوز، گنبد تاریخی خشتی، آرامگاه کلنل پسیان، حرم مطهر امام رضا (ع)، موزه نادری، موزه تاریخ طبیعی خراسان، موزه علوم و تاریخ طبیعی، موزه آب، موزه توس

نیشابور : آرامگاه حکیم عمر خیام نیشابوری، آرامگاه کمال الملک، آرامگاه یغمای نیشابوری، آتشکده نیشابور، امام زاده غریب، بقایای شهر کهن، تپه های شادیاخ، تپه تراباد، حفاری های شادیاخ، مزار مهر و یا مزار شه میر، محوطه باستانی خسروآباد، دژ باستانی بازه چنار، بنای گنبد کلیدر، مقبره کرد و خان، قلعه دختر دهنه ی حیدری، قلعه دمیرخان، برج آسیاب، سردابه ماروسک، بازار سرپوشیده و تاریخی نیشابور، آب انبار، مدرسه گلشن حوزه علمیه، امام زادگان محمد محروق و ابراهیم، مقبره فضل بن شاذان، مقبره بانو بی بی شطیطه

